

Іванов Юрій Анатолійович

*кандидат юридичних наук, доцент, докторант
Національної академії Служби безпеки України*

Иванов Юрий Анатольевич

*кандидат юридических наук, доцент, докторант
Национальной академии Службы безопасности Украины*

Ivanov Yuriy

*Candidate of Law Science, Associate Professor, Doctoral Student of the National
Academy of Security Service of Ukraine*

DOI: 10.25313/2520-2308-2019-3-4974

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ВЛИЯНИЯ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВОГО МОНИТОРИНГА НА ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА КРИТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ

SOME ASPECTS OF THE INFLUENCE OF THE FINANCIAL MONITORING SYSTEM ON THE FUNCTIONING OF THE BANKING SECTOR OF CRITICAL INFRASTRUCTURE

Анотація. У статті проаналізовано значення системи фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення для функціонування банківського сектору критичної інфраструктури.

Система фінансового моніторингу виконує важливу роль у забезпечення національної безпеки України. Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» окреслено параметри цієї системи та визначено її суб'єктів на первинному та на державному рівні.

Серед суб'єктів первинного фінансового моніторингу, як формально за текстом закону, так і за реальними показниками діяльності, чільне місце посідають банки. Але для них виконання цієї функції є додатковим та достатньо обтяжливим видом діяльності, яка потребує залучення значних ресурсів. На противагу затратам, прямих вигод банк не отримує. Тож очевидно, що ефективність діяльності банку у цій сфері має стимулюватись іншими засобами. Такими засобами є, насамперед, заходи впливу, які може застосувати до банку НБУ як суб'єкт державного фінансового моніторингу. Їх перелік достатньо широкий: від письмового застереження до відкликання банківської ліцензії та ліквідації банку. Ці заходи доповнюються передбаченою законодавством відповідальністю посадових осіб банку. Таким чином, забезпечується комплексне стимулювання дотримання законодавства щодо протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Водночас необхідно створювати умови для об'єктивного унеможливлення неправомірної поведінки за рахунок мінімізації впливу на процес фінансового моніторингу суб'єктивних чинників. Ключову роль у цьому напрямку спроможна відіграти розбудова максимально можливої автоматизації механізму моніторингу.

Забезпечення неухильного дотримання банками законодавства щодо фінансового моніторингу, окрім основної мети, – запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, – покликане також сприяти стабільності критичної

інфраструктури у банківському секторі і в інших пов'язаних з ним секторах. У свою чергу, впровадження в кредитно-банківській сфері концепції критичної інфраструктури з відповідною категоризацією об'єктів у її складі дозволить оптимізувати як банківський нагляд у цілому, так і фінансовий моніторинг зокрема.

Ключові слова: критична інфраструктура, фінансовий моніторинг, банківська система.

Аннотация. В статье проанализировано значение системы финансового мониторинга в сфере предотвращения и противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения для функционирования банковского сектора критической инфраструктуры.

Система финансового мониторинга выполняет важную роль в обеспечении национальной безопасности Украины. Законом Украины «О предотвращении и противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения» обозначены параметры этой системы и определены ее субъекты на первичном и на государственном уровне.

Среди субъектов первичного финансового мониторинга, как формально по тексту закона, так и по реальным показателям деятельности, главенствующее место занимают банки. Но для них выполнение этой функции является дополнительным и достаточно обременительным видом деятельности, которая требует привлечения значительных ресурсов. В противоположность затратам, прямых выгод банк не получает. Поэтому очевидно, что эффективность деятельности банка в этой сфере должна стимулироваться другими средствами. Такими средствами являются, прежде всего, меры воздействия, которые может применить к банку НБУ как субъект государственного финансового мониторинга. Их перечень достаточно широк: от письменного предостережения до отзыва банковской лицензии и ликвидации банка. Эти меры дополняются предусмотренной законодательством ответственностью должностных лиц банка. Таким образом, обеспечивается комплексное стимулирование соблюдения законодательства о противодействии отмыванию доходов, полученных преступным путем, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения. В то же время необходимо создавать условия для предотвращения неправомерного поведения за счет минимизации влияния на процесс финансового мониторинга субъективных факторов. Ключевую роль в этом направлении способно сыграть развитие максимально возможной автоматизации механизма мониторинга.

Обеспечение неукоснительного соблюдения банками законодательства по финансовому мониторингу, кроме основной цели – предотвращения и противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения, – призвано также содействовать стабильности критической инфраструктуры в банковском секторе и в других связанных с ним секторах. В свою очередь, внедрение в кредитно-банковской сфере концепции критической инфраструктуры с соответствующей категоризацией объектов в ее составе позволит оптимизировать как банковский надзор в целом, так и финансовый мониторинг в частности.

Ключевые слова: критическая инфраструктура, финансовый мониторинг, банковская система.

Summary. The article analyzes the importance of the financial monitoring system in the area of prevention and counteraction to the legalization (laundering) of the proceeds from crime, the financing of terrorism and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction for the functioning of the banking sector of the critical infrastructure.

The system of financial monitoring plays an important role in ensuring the national security of Ukraine. The Law of Ukraine «On Prevention and Counteraction to Legalization (Laundering) of the Proceeds from Crime, Financing of Terrorism and Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction» outlines the parameters of this system and identifies its subjects at the primary and at the state level.

Among the subjects of primary financial monitoring, both formally in the text of the law, and on the basis of real indicators of activity, the banks occupy a dominant place place belongs to banks. But for them the implementation of this function is an additional and sufficiently burdensome type of activity that requires the involvement of significant resources. In contrast to costs, the bank does not receive direct benefits. Therefore, it is obvious that the efficiency of the bank's activity in this area should be stimulated by other means. Such means are, first of all, measures of influence which can be applied by NBU to the bank as a subject of state financial monitoring. Their list is quite wide: from a written warning to withdrawal of a bank license and liquidation of the bank. These measures are complemented by the possibility of legal responsibility of bank officials. Thus, comprehensive incentives for compliance with anti-money-laundering legislation, financing of terrorism and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction are provided. At the same time, it is necessary to create conditions for the objective elimination of unlawful behavior by minimizing the impact on the process of financial monitoring of subjective factors. A key role in this direction can be played by developing the maximum possible automation of the monitoring mechanism.

Ensuring the strict observance by the banks of the legislation on financial monitoring, in addition to the main goal, – prevention and counteraction to the legalization (laundering) of proceeds from crime, financing of terrorism and financing of the proliferation of weapons of mass destruction, is also intended to promote the stability of critical infrastructure both in the banking sector and in other sectors related to it. At the same time, the introduction of the concept of critical infrastructure in the credit and banking sphere with the appropriate categorization of objects in its composition will allow to optimize both banking supervision in general and financial monitoring in particular.

Key words: critical infrastructure, financial monitoring, banking system.

Постановка проблеми. Система фінансового моніторингу виконує важливу роль у забезпечення національної безпеки України, забезпечуючи протидію відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Банківський сектор критичної інфраструктури безпосередньо задіяний у функціонуванні цієї системи, що й обумовлює актуальність статті.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблематика протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на теренах України протягом тривалого часу активно розробляється науковцями. Різні її аспекти висвітлювали у своїх працях Л. І. Аркуша [1], П. П. Андрушко [2], І. М. Гаєвський [3], О. В. Київець [4], В. А. Онисьєв [5], О. Є. Користін [6], О. Б. Полторацький [7], Л. М. Чуніхіна [8] та ін. Безпосередньо роль фінансового моніторингу у забезпеченні економічної безпеки банківських установ на дисертаційному рівні досліджував В. Р. Краліч [9]. Водночас проблематика фінансового моніторингу у контексті впровадження концепції критичної інфраструктури в кредитно-банківській сфері в існуючих публікаціях не розглядалася.

Мета статті. Метою статті є з'ясування значення системи фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення для функціонування банківського сектору критичної інфраструктури.

Виклад основного матеріалу. Вихідні положення формування системи фінансового моніторингу закладено в міжнародно-правових документах, серед яких, зокрема, Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Цей документ належить до числа міжнародних актів, які за своєю юридичною природою є рекомендаційними. Однак ще у 2001 році Кабінет Міністрів України та НБУ своєю спільною постановою зобов'язали органи виконавчої влади, банківські та інші фінансові установи керуватися цими рекомендаціями у своїй діяльності [10].

Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [11] фінансовий моніторинг визначено як сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу. Також окреслено параметри системи фінансового моніторингу й визначено її суб'єктів на первинному та на державному рівні.

Одним із суб'єктів державного фінансового моніторингу відповідно до частини третьої статті 5 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» є НБУ. Повноваження суб'єктів державного фінансового моніторингу окреслено у статті 14 цього закону. Зокрема, НБУ здійснює державне регулювання та нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення щодо визначеного переліку суб'єктів, у тому числі, щодо банків. Водночас, відповідний нагляд за банками, віднесеними до категорії неплатоспроможних, щодо яких запроваджена процедура тимчасової адміністрації або ліквідації, здійснюється Фондом гарантування вкладів фізичних осіб у встановленому ним порядку. При цьому, у вказаній вище статті 5 серед суб'єктів державного фінансового моніторингу Фонд гарантування вкладів фізичних осіб не названо. То ж зазначену неузгодженість необхідно усунути.

Функціонування системи фінансового моніторингу де-юре забезпечується численними суб'єктами в різних сферах економічної діяльності. Однак аналіз доступних статистичних даних засвідчує, що основним майданчиком, на якому ведеться боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних

злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, де-факто є банківська система. Так, зокрема, протягом I кварталу 2019 року 99,03% від загальної кількості повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, Держфінмоніторингом України було отримано саме від банків. Схожі показники були і в попередні періоди [12]. Тому в переліку суб'єктів первинного фінансового моніторингу банки перебувають на першому місці не лише формально за текстом закону, а й за реальними показниками діяльності у цій специфічній сфері. При цьому, слід враховувати, що для них виконання функцій фінансового моніторингу є додатковим та достатньо обтяжливим видом діяльності. Цю діяльність регламентовано Положенням про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженим постановою Правління НБУ від 26 червня 2015 р. № 417 (далі — Положення) [13]. Згідно з Положенням банк зобов'язаний створити окремий структурний підрозділ із запобігання легалізації кримінальних доходів/фінансуванню тероризму. Також він повинен розробити та затвердити низку внутрішніх документів з питань фінансового моніторингу, що мають оновлюватися з урахуванням змін до законодавства України та подій, що можуть вплинути на ризики легалізації кримінальних доходів/фінансування тероризму. Відповідальні працівники банків за здійснення фінансового моніторингу повинні проходити перепідготовку (навчання) та підвищення кваліфікації в порядку, установленому Кабінетом Міністрів України. Для забезпечення належного виконання цих та всіх інших передбачених Положенням заходів банку доводиться витрачати значні фінансові ресурси. Але за своєю юридичною природою банк є суб'єктом підприємницької діяльності, основною метою якої, як відомо, є отримання прибутку. Прибуток банки мають отримувати від провадження статутної діяльності, яка включає банківську діяльність та інші види діяльності, визначені у статті 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [14]. Водночас, покладені на них державою контрольно-наглядові функції, котрі не охоплюються змістом підприємницької діяльності, мають неприбутковий характер. Йдеться, зокрема, про функції у сфері валютного нагляду та у системі фінансового моніторингу. При цьому, якщо перша з названих функцій внаслідок валютної лібералізації має тенденцію до поступового згортання, то друга, навпаки, лише посилюється. Її виконання потребує кадрового, ресурсного, інфраструктурного, фінансового забезпечення за рахунок банку. При цьому, на противагу затратам, прямих вигод банк не отримує. Тож очевидно, що ефективність

діяльності банку у цій царині має стимулюватись іншими засобами. Зокрема, у разі невиконання чи неналежного виконання функцій суб'єкта первинного фінансового моніторингу, для банку повинні наставати певні негативні наслідки. У Положенні ризик настання для банку таких наслідків позначено спеціальним терміном «комплаєнс-ризик фінансового моніторингу», під яким розуміють ризик юридичної відповідальності або ризик застосування заходів впливу Національним банком України, виникнення фінансових збитків та репутаційних втрат, що може зазнати банк у зв'язку з незабезпеченням належного рівня відповідності всім вимогам законів України, нормативно-правових актів, правил, внутрішніх документів банку, правил поведінки, що можуть застосовуватись під час виконання банком обов'язків суб'єкта первинного фінансового моніторингу. Він охоплює дві основні складові:

- ризик репутації — це наявний або потенційний ризик для надходжень і капіталу, який виникає через несприятливе сприйняття іміджу банку клієнтами, контрагентами, потенційними інвесторами або органами нагляду, який впливає на спроможність банку встановлювати нові відносини з контрагентами, надавати нові послуги або підтримувати наявні відносини, та може призвести банк (або його керівників) до фінансових втрат або зменшення клієнтської бази, притягнення до адміністративної, цивільної або кримінальної відповідальності;
- ризик юридичний — це наявний чи потенційний ризик для надходжень чи капіталу банку, який виникає через порушення або недотримання банком вимог законів, нормативно-правових актів та може призвести банк до фінансових втрат, зловживань, притягнення банку та/або його керівників до адміністративної, цивільної або кримінальної відповідальності.

Оцінюючи зазначені ризики, слід виходити з того, що стабільність банківської системи у певний момент часу детерміновано наявними загрозами її безпечному існуванню. Ці загрози, як правило, не виникають раптово. Їх формування починається із зародження певних дестабілізуючих факторів, які можуть трансформуватись в небезпеки, а згодом — в загрози. Цей процес називають еволюцією загроз [15, с. 71]. Отже для успішного вирішення завдань щодо забезпечення безпеки банківської системи важливо вчасно виявляти дестабілізуючі фактори та не допускати їх еволюціонування до рівня загроз. Для цього згідно з Положенням у банку повинна бути розроблена та затверджена Програма управління комплаєнс-ризиком, яка має включати:

- 1) опис організації системи управління ризиками легалізації кримінальних доходів/фінансування тероризму з визначенням структури та розподілом функціональних обов'язків працівників, відповідальних за здійснення оцінки ризиків клієнтів;
- 2) методику оцінки ризиків легалізації кримінальних доходів/фінансування тероризму, що має містити:
  - порядок класифікації клієнтів та критерії (показники) для визначення рівня ризику клієнтів з урахуванням характеру здійснюваних фінансових операцій та їх регулярності (у тому числі для встановлення неприйнятно високого рівня ризику);
  - вхідні дані та інформаційні джерела для проведення оцінки ризиків;
  - алгоритм (модель) проведення оцінки ризиків;
  - шкалу визначення рівнів ризиків.

Відповідні ризики можуть трансформуватися для банку у реальні збитки у разі виявлення порушень, які спричинять застосування передбачених законодавством заходів впливу. Суб'єктом, уповноваженим виявляти такі порушення, є НБУ, однією з ключових функцій якого, як відомо, є здійснення банківського нагляду. Саме під час здійснення нагляду за діяльністю банків, відповідно до статті 63 Закону України «Про банки і банківську діяльність», НБУ проводить перевірку банків з питань дотримання ними вимог законодавства, яке регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, та оцінку достатності запроваджених заходів.

Основним інструментом безпосереднього виявлення та документальної фіксації порушень є регламентовані главою 14 Закону України «Про банки і банківську діяльність» інспекційні перевірки. Щоправда аналізуючи зміст статей, з яких складається ця глава, знаходимо певні неузгодженості. Так, у статті 71 зазначається, що перевірки здійснюються з метою визначення рівня безпеки і стабільності операцій банку, достовірності звітності банку і дотримання банком законодавства України про банки і банківську діяльність, а також нормативно-правових актів НБУ. Тобто, про перевірку дотримання банком законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення не йдеться. Натомість у частині першій статті 73 серед підстав для застосування НБУ щодо банків передбачених цією статтею заходів

впливу вказано, в тому числі, й порушення законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Тож маємо колізію, яку необхідно ліквідувати шляхом внесення відповідного доповнення до зазначеної вище статті 71.

Арсенал заходів, які НБУ може застосувати до банку-порушника, достатньо широкий: від письмового застереження до відкликання банківської ліцензії та ліквідації банку. Ці заходи можуть бути застосовані до банків та філій іноземних банків протягом шести місяців з дня виявлення порушення, але не пізніше ніж через три роки з дня його вчинення.

Наразі в чинному Законі України «Про банки і банківську діяльність» порушення банками законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення розглядається в трьох аспектах:

- як одна з підстав для застосування НБУ щодо банків заходів впливу, передбачених статтею 73;
- як один з критеріїв, передбачених статтею 75, для віднесення банку до категорії проблемних;
- як одна з підстав, за наявності яких, відповідно до частини другої статті 77 НБУ має право з власної ініціативи відкликати банківську ліцензію, що матиме наслідком ліквідацію банку.

Таким чином, при виявленні у діяльності банку відповідного порушення НБУ має керуватися одночасно положеннями всіх трьох названих вище статей Закону України «Про банки і банківську діяльність», які не у повній мірі узгоджуються між собою. Так, зокрема, на підставі пункту 3 частини першої статті 75 НБУ зобов'язаний прийняти рішення про віднесення банку-порушника до категорії проблемних, що тягне за собою передбачені частинами другою та третьою цієї ж статті правові наслідки. Банк, який визнаний проблемним, у строк до 180 днів зобов'язаний привести свою діяльність у відповідність із вимогами законодавства, у тому числі нормативно-правових актів НБУ. Водночас, згідно з пунктом 3 частини другої статті 77 НБУ має право відкликати банківську ліцензію, після чого банк ліквідується. Очевидно, що реалізувати це право НБУ не може, не порушивши зазначеного вище обов'язку. Те ж саме стосується і права НБУ на застосування заходів впливу, передбачених статтею 73 цього закону.

Вбачається, що вище окреслені нормативні колізії породжені нецільовим застосуванням інституту

неплатоспроможності банків, який за своєю природою є аналогом, хоч і зі значними особливостями, господарсько-правового інституту банкрутства юридичної особи. Відмінності в процедурі реалізації та деяких інших аспектах не змінюють спільної економічної сутності цих споріднених інститутів: в обох випадках йдеться про звільнення ринку від неефективно господарюючих суб'єктів, які нездатні погасити грошові вимоги кредиторів. Натомість, невиконання чи неналежне виконання функцій у системі фінансового моніторингу не має нічого спільного з неплатоспроможністю. Банк, який допускає такі порушення, може при цьому мати достатньо стійке фінансове становище. Також неможна не враховувати особливості банківської діяльності, які обумовили недоцільність застосовування щодо банків загальних процедур банкрутства юридичних осіб. Йдеться, зокрема, про залучення коштів фізичних та юридичних осіб. У разі визнання банку неплатоспроможним негативні наслідки настають не лише для самого банку, а й для його вкладників. При цьому, якщо для вкладників — фізичних осіб існує система гарантування вкладів, то юридичні особи такими гарантіями не користуються. Також специфіка поточної ситуації в тому, що формування коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб значною мірою здійснюється за рахунок бюджетного фінансування та частини прибутку НБУ. Таким чином, від виведення з ринку неплатоспроможного банку шляхом його ліквідації, поряд із юридичними особами — клієнтами цього банку, серед яких можуть бути об'єкти критичної інфраструктури, зазнає збитків і держава.

Загалом наслідки ліквідації неплатоспроможного банку опосередковано матимуть вплив на весь банківський сектор критичної інфраструктури. Параметри цього впливу залежатимуть від місця конкретного банку у складі банківської системи. Якщо йтиметься про системно важливий банк, то наслідки для банківського сектору можуть бути вкрай небезпечними і, навіть, руйнівними. Це обумовлено специфікою таких банків, які характеризуються, передусім, значними обсягами активів та розгалуженими системними зв'язками.

Окреслені вище заходи впливу, які застосовуються до банків, доповнюються передбаченою чинним законодавством відповідальністю їх посадових осіб за статтею 166–9 Кодексу України про адміністративні правопорушення та за статтею [16] 209–1 Кримінального кодексу України [17]. Таким чином, забезпечується комплексне стимулювання дотримання законодавства щодо протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї

масового знищення. Таке стимулювання носить негативний характер, оскільки реалізується за рахунок існування можливості настання для потенційних порушників певних несприятливих наслідків. Водночас необхідно розвивати і позитивне стимулювання, передусім, шляхом створення умов для об'єктивного унеможливлення неправомірної поведінки за рахунок мінімізації впливу на процес фінансового моніторингу суб'єктивних чинників. Ключову роль у цьому напрямку спроможна відіграти розбудова максимально можливої автоматизації механізму моніторингу. Ще донедавна фахівці вважали повну автоматизацію цього процесу неможливою [18, С. 278]. Однак сучасна ІТ-сфера стрімко розвивається, відкриваючи перспективи широкого впровадження технологій штучного інтелекту. Зважаючи на те, що відповідні розробки потребують залучення значних фінансових ресурсів та кадрового потенціалу, окремим банкам, особливо дрібним, вирішувати ці задачі одноосібно достатньо складно. Тож вбачається, що розроблення відповідних апаратно-програмних комплексів має координувати НБУ як суб'єкт державного фінансового моніторингу, ґрунтуючись на принципах державно-приватного партнерства.

Не применшуючи значення належного виконання банками функцій у системі запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, слід враховувати, що ця діяльність для них не є основною. Тому первинний фінансовий моніторинг у банківській системі має розбудовуватись таким чином, щоб максимально сприяти надійному та безпечному банківському обслуговуванню.

Висновки. Забезпечення неухильного дотримання банками законодавства щодо фінансового моніторингу, окрім основної мети, — запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, — покликане також сприяти стабільності критичної інфраструктури як у банківському секторі, так і в інших пов'язаних з ним секторах. У свою чергу, впровадження в кредитно-банківській сфері концепції критичної інфраструктури з відповідною категоризацією об'єктів у її складі дозволить оптимізувати як банківський нагляд у цілому, так і фінансовий моніторинг зокрема.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть спрямовані на оптимізацію нормативного забезпечення функціонування банківського сектору критичної інфраструктури з урахуванням потреб системи фінансового моніторингу.

Література

1. Аркуша Л.І. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних у результаті організованої злочинної діяльності: характеристика, виявлення, розслідування: монографія. Одеса, 2010. 375 с.
2. Андрушко П.П. Короткевич М.Є. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: кримінально-правова характеристика. Київ, 2005. 292 с.
3. Гаєвський І.М. Організаційно-правові засади запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних протиправним шляхом, в аграрному секторі економіки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 20 с.
4. Київець О.В. Міжнародно-правове регулювання боротьби з відмиванням «брудних» грошей: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2003. 17 с.
5. Онісєв В.А. Взаємодія правоохоронних органів у розкритті легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2010. 16 с.
6. Користін О.Є. Відмивання коштів: теоретико-правові засади протидії та запобігання в Україні: монографія. Київ, 2007. 448 с.
7. Полторацький О.Б. Кримінально-правова характеристика легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: монографія. Луганськ, 2013. 358 с.
8. Чуніхіна Л.М. Первинний фінансовий моніторинг в банках України як засіб запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2007. 16 с.
9. Краліч В.Р. Фінансовий моніторинг у забезпеченні функціонування системи економічної безпеки банківських установ в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 21.04.02. Київ, 2010. 21 с.
10. Про Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF): постанова КМ України та НБУ від 28 серпня 2001 р. № 1124 / Кабінет Міністрів України. Національний банк України // Офіційний Вісник України. 2001. № 35. Ст. 1630.
11. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1702-VII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 50–51. Ст. 2057.
12. Статистичні дані щодо отриманих Держфінмоніторингом повідомлень про фінансові операції протягом I кварталу 2019 року. URL: <http://www.sdfm.gov.ua/> (дата звернення: 7.05.2019).
13. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: постанова Правління НБУ від 26 червня 2015 р. № 417 / Національний банк України // Офіційний Вісник України. 2015. № 62. Ст. 2035.
14. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 5–6. Ст. 30.
15. Зубок М.І., Яременко С.М. Безпека банківської діяльності: підручник. Київ: КНЕУ, 2012. 477 с.
16. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 7.05.2019).
17. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 7.05.2019).
18. Глущенко О.О., Семененко І.Б. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід: монографія / за заг. ред. Р.А. Слав'юка. Київ: УБС НБУ, 2014. 386 с.

References

1. Arkusha L. I. Lehalizatsiia (vidmyvannia) dokhodiv, oderzhanykh u rezultati orhanizovanoi zlochyynnoi diialnosti: kharakterystyka, vyavleniia, rozsliduvannia: monohrafiia. Odesa, 2010. 375 s.
2. Andrushko P. P. Korotkevych M. Ie. Lehalizatsiia (vidmyvannia) dokhodiv, oderzhanykh zlochyynnym shliakhom: kryminalno-pravova kharakterystyka. Kyiv, 2005. 292 s.
3. Haievskiy I. M. Orhanizatsiino-pravovi zasady zapobihannia ta protydii lehalizatsii dokhodiv, oderzhanykh protypravnym shliakhom, v ahrarnomu sektori ekonomiky: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2011. 20 s.
4. Kyivets O. V. Mizhnarodno-pravove rehuliuvannia borotby z vidmyvanniam «brudnykh» hroshei: avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.11. Kyiv, 2003. 17 s.
5. Onisiev V. A. Vzaiemodiia pravookhoronnykh orhaniv u rozkrytti lehalizatsii (vidmyvannia) dokhodiv, oderzhanykh zlochyynnym shliakhom: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Kyiv, 2010. 16 s.
6. Korystin O. Ie. Vidmyvannia koshtiv: teoretyko-pravovi zasady protydii ta zapobihannia v Ukraini: monohrafiia. Kyiv, 2007. 448 s.

7. Poltoratskyi O.B. Kryminalno-pravova kharakterystyka lehalizatsii (vidmyvannia) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom: monohrafi. Luhansk, 2013. 358 s.
8. Chunikhina L.M. Pervynnyi finansovy monitorynh v bankakh Ukrainy yak zasib zapobihannia lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom: avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.08. Lviv, 2007. 16 s.
9. Kralich V.R. Finansovyj monitoryng u zabezpechenni funkcionuvannya sy'stemy ekonomichnoyi bezpeky bankivs'kyx ustanov v Ukraini: avtoref. dy's. ... kand. ekon. nauk: 21.04.02. Ky'yiv, 2010. 21 s.
10. Pro Sorok rekomendacij Grupy z rozrobky finansovyx zaxodiv borot'by z vidmy'vannyam groshej (FATF): postanova KM Ukrainy ta NBU vid 28 serpnia 2001 r. № 1124 / Kabinet Ministriv Ukrainy. Nacional'nyj bank Ukrainy. Oficijnyj Visnyk Ukrainy. 2001. № 35. St. 1630.
11. Pro zapobigannya ta proty'diyu legalizatsii (vidmy'vannyu) doxodiv, oderzhanyx zlochy'nny'm shlyaxom, finansuvannyu teroryzmu ta finansuvannyu rozpovsyudzhennya zbroyi masovogo zny'shennya: Zakon Ukrainy vid 14 zhovtnia 2014 r. № 1702-VII / Verxovna Rada Ukrainy. Vidomosti Verxovnoyi Rady Ukrainy. 2014. № 50–51. St. 2057.
12. Staty'stychni dani shhodo otry'manyx Derzhfinmonitoryngom povidomlen' pro finansovi operatsii protyagom I kvartalu 2019 roku. URL: <http://www.sdfm.gov.ua/> (data zvernennya: 7.05.2019).
13. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro zdijsnennya bankamy finansovogo monitoryngu: postanova Pravlinnya NBU vid 26 chervnia 2015 r. № 417 / Nacional'nyj bank Ukrainy. Oficijnyj Visnyk Ukrainy. 2015. № 62. St. 2035.
14. Pro banky i bankivs'ku diyal'nist': Zakon Ukrainy vid 7 grudnia 2000 r. / Verxovna Rada Ukrainy. Vidomosti Verxovnoyi Rady Ukrainy. 2001. № 5–6. St. 30.
15. Zubok M.I., Yaremenko S.M. Bezpeka bankivs'koy diyal'nosti: pidruchnyk. Ky'yiv: KNEU, 2012. 477 s.
16. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia vid 7 grudnia 1984 r. № 8073-X / Verxovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (data zvernennya: 7.05.2019).
17. Kry'minal'nyj kodeks Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 r. № 2341-III / Verxovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (data zvernennya: 7.05.2019).
18. Glushhenko O.O., Semegen I.B. Anty'legalizacijnyj finansovyj monitoryng: ry'zyk-orijentovanyj pidxid: monografiya / za zag. red. R.A. Slav'yuka. Ky'yiv: UBS NBU, 2014. 386 s.